

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : ผลกระทบการใช้ประโยชน์ที่ดินต่อลักษณะธรณีสัณฐานชายฝั่ง
ทะเลบริเวณปากแม่น้ำประแสร์ อำเภอกะลา จังหวัดระยอง

ชื่อผู้เขียน : นายนิรุฒ ใจชื่น

ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชา : ภูมิศาสตร์

ปีการศึกษา : 2544

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ :

1. รองศาสตราจารย์ ปานทิพย์ อ้วนวานิช ประธานกรรมการ
2. รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) พงศ์พิสน์ ปิยะพงศ์
3. ดร. เศรษฐพันธ์ กระจ่างวงษ์

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินต่อลักษณะทางธรณีสัณฐานชายฝั่งทะเล โดยการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภทในพื้นที่พบว่า ช่วงปี พ.ศ. 2524 ถึง ปี พ.ศ. 2544 การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมประเภทนาข้าว และพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งทะเลมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด และยังพบว่าในช่วงดังกล่าวพื้นที่นาข้าวมีขนาดพื้นที่ลดลงจากในอดีต สาเหตุเนื่องจากการปล่อยพื้นที่นาข้าวเป็นนาร้าง และการขายที่ดินของเกษตรกร ส่วนกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดินที่พบลำดับรองลงมาก็คือการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งทะเลจำพวกกุ้งกุลาดำ ซึ่งพบมากในช่วงปี พ.ศ. 2533 ถึงปี พ.ศ. 2544 อันเป็นสาเหตุทำให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลนมากที่สุด โดยพบว่าการใช้พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งทะเลเป็นจำพวกเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำ มีการขยายตัวครอบคลุมพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ในพื้นที่ลุ่มที่มีน้ำทะเลท่วมถึงและในบริเวณที่ลุ่มราบตะกอนน้ำพา

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินทางเกษตรกรรมประเภทการเพาะปลูกที่พบมากในช่วงปี พ.ศ. 2524 ถึง ปี พ.ศ. 2533 ได้แก่ การปลูกพืชไร่ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง

และการปลูกไม้ผล เช่น ทุเรียน มะพร้าว กัลยัม มะม่วง มะละกอ เป็นต้น ในบางพื้นที่ใช้ทำการเพาะปลูกไม้ยืนต้นประเภทอื่นๆ ได้แก่ ยูคาลิปตัส สน และหมาก เป็นต้น

ในการศึกษาลักษณะการตั้งถิ่นฐานของประชากร พบว่าประชากรตั้งถิ่นฐานบริเวณพื้นที่ปากแม่น้ำในลักษณะเกาะกลุ่มกันตามบริเวณริมฝั่งแม่น้ำประแสร์บนพื้นที่ทั้งสองฝั่งแม่น้ำที่เป็นที่ดอน ส่วนการศึกษาลักษณะธรณีสัณฐานชายฝั่งทะเลบริเวณปากแม่น้ำประแสร์ พบว่าแม่น้ำประแสร์เป็นแม่น้ำสายสั้นๆ ที่เกิดจากการไหลรวมกันของลำน้ำสาขาหลายสาย และมีความยาวของลำน้ำไม่มาก ลักษณะธรณีสัณฐานสามารถแบ่งได้เป็น 9 ลักษณะ ได้แก่ 1. ตะกอนปากน้ำโคลนและทราย 2. ป่าชายเลนน้ำเค็ม 3. ป่าชายเลนน้ำกร่อย 4. ที่ราบน้ำทะเลขึ้นถึง 5. ที่ลุ่มหรือที่ห่อ 6. ที่ลุ่มราบตะกอนน้ำพา 7. แม่น้ำประแสร์สายหลัก 8. แม่น้ำสาขาสายหรือที่เรียกว่าคลองหลัก และ 9. ลำกระโคงหรือที่เรียกว่าลำรางธรรมชาติ

การศึกษาผลกระทบของการใช้ประโยชน์ที่ดินต่อลักษณะทางธรณีสัณฐานวิทยาบริเวณชายฝั่งทะเล พบว่าการใช้พื้นที่เพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งประเภทการเลี้ยงกุ้งกุลาดำเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะธรณีสัณฐานมากที่สุดทั้งในพื้นที่ลุ่มและพื้นที่ลุ่มราบบริเวณชายฝั่งทะเล การเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำดังกล่าวนี้ทำให้พื้นที่ลุ่มเกิดลักษณะเป็นบ่อ เนื่องจากการขุดทำบ่อเลี้ยงกุ้ง และทำให้เนื้อดินเปลี่ยนสภาพไปเป็นกรวด อันเป็นเหตุให้พื้นที่ป่าชายเลนลดลงด้วย

การศึกษาลักษณะแหล่งน้ำธรรมชาติ พบว่ามีการเสื่อมโทรมของแหล่งน้ำที่อยู่ธรรมชาติซึ่งเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ เป็นสาเหตุมาจากการทิ้งของเสียจำพวกขยะมูลฝอยลงไปในแม่น้ำ การระบายน้ำเสียจากแหล่งชุมชนลงสู่แหล่งน้ำ และการระบายน้ำเสียจากบ่อเลี้ยงกุ้งกุลาดำ โดยที่ผู้ประกอบการไม่บำบัดน้ำเสียก่อนปล่อย ทำให้คุณภาพน้ำบริเวณใกล้ปากแม่น้ำต่ำลง และมีแนวโน้มว่าคุณภาพน้ำจะลดต่ำลงเรื่อยๆ ในอนาคต

จากการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวของชุมชนบริเวณปากแม่น้ำประแสร์ ทำให้มีการถมที่ดินโดยไปขวางกั้นทางน้ำไหลในพื้นที่ที่มีน้ำทะเลท่วมถึง และบริเวณที่ลุ่มขึ้นและอันเป็นสาเหตุทำให้กระบวนการขึ้นลงของกระแสน้ำไม่สามารถไหลเข้าในพื้นที่ซึ่งส่งผลต่อเนื่องให้สภาพพื้นที่ที่มีน้ำทะเลสามารถท่วมถึงมีพื้นที่ขนาดเล็กลง

T 129372

จากกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดินของมนุษย์แต่ละประเภทในพื้นที่ชายฝั่งทะเล
บริเวณปากแม่น้ำประแสร์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะธรณีสัณฐานชายฝั่งแต่ละ
หน่วย โดยกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่บริเวณปากแม่น้ำมากที่สุดคือ การเพาะเลี้ยง
สัตว์น้ำชายฝั่งทะเล การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ และการเพาะปลูกพืช ตามลำดับ